

Preek 02-04-2017

Ds Jaco Zuurmond

Zondag “Judica” – twee weken voor Pasen – eerste zondag van de *Lijdenstijd*

Exodus 14,15-31

Hebreeën 9,11-15

Johannes 8, 28-59

Gemeente van de Levende,

Vijfentwintig jaar geleden... was het ook zondag Judica¹ - dat is de naam die in oude tijden gegeven is aan deze zondag, twee weken voor Pasen. En we lazen dezelfde lezingen als vandaag – eveneens volgens oeroude kerkelijke traditie². En ook 25 jaar geleden... snapten we er eerlijk gezegd niets van.

Ofwel, zonder catechisatie lukt het in feite niet... zo’n zondag volgens de oertradities van de kerk.

Wel, laten we dat dan eerst maar even doen. Even drie minuutjes catechisatie. Om even een beetje de samenhang in beeld te krijgen die de oude kerk zag / hoorde... en wij niet meer.

Wat de oude kerk doet, lieve mensen, is ons uitdagen om vandaag na te denken (o.a.) over het offer.

Over het offer van Abraham... als opmaat voor het offer waarvan we zullen lezen op Goede Vrijdag...

Over het offer door de hogepriester ging het in de brief aan de Hebreeën. Wij zóngen die lezing vanmorgen – maar dat maakt voor het verband niet uit. We brengen nog even het laatste vers in beeld.

Hebreeën 9, 11 – 15

Hoe staat het voorgeschreven
in 't Oude Testament?

Een dier boet met zijn leven.
een dier dat God niet kent.

Maar Hem, het Lam, zij ere,
dat eeuwig is geslacht!

Wij moeten ons bekeren,
ons offer is gebracht.

“Ons Offer is gebracht”

En daarna klonk het Evangelie – die ingewikkelde discussie van Johannes 8. (Ook in beeld – geel)

¹ Genoemd naar de Psalm van deze zondag – Psalm 43 (‘Doe mij recht o Heer’ = ‘Judica Me’)

² Vijfentwintig jaar geleden was, via het zgn. ‘Oecumenisch Leesrooster’, het Klassieke / Lutherse Leesrooster het basis-leesrooster van de Protestantse kerken. Maar sinds een kleine 20 jaar hanteert het Oecumenisch Leesrooster het moderne RK-Lectionarium (1969) als basis. Johannes 8 klinkt sindsdien niet meer op zondag Judica. Doch ter gelegenheid van het Lutherjaar lezen we dit jaar éénmalig weer volgens het Klassieke / Lutherse Leesrooster.

Brief: Hebreëën 9, 11 – 15

Hoe staat het voorgeschreven
in 't Oude Testament?
Een dier boet met zijn leven.
een dier dat God niet kent.
Maar Hem, het Lam, zij ere,
dat eeuwig is geslacht!
Wij moeten ons bekeren,
ons offer is gebracht.

Evangelie: Johannes 8

Ze zeiden: 'Wij zijn **zaad van Abraham** en we zijn nooit
iemand's slaaf geweest-hoe kunt u dan zeggen dat wij bevrijd
zullen worden?'
Maar Jezus zei: 'Als u echt **kinderen van Abraham** bent, zou u
moeten doen wat **Abraham** deed.
Maar nee, u wilt mij, iemand die u de **waarheid** heeft gezegd
die hij van God gehoord heeft, doden - zo iets heeft **Abraham**
niet gedaan.
(...)
'Waarachtig, ik verzeker u, 'antwoordde Jezus, 'van voordat
Abraham er was, ben ik er.'

En die discussie ging het meermalen over 'kinderen van Abraham'.

Maar als je 'offer' zegt en 'Abraham' en helemaal 'kind van Abraham'... dan ligt de associatie voor de hand met dat bekende verhaal van Abraham die zijn kind Izaäk wilde offeren.

Brief: Hebreëën 9, 11 – 15

Hoe staat het voorgeschreven
in 't Oude Testament?
Een dier boet met zijn leven.
een dier dat God niet kent.
Maar Hem, het Lam, zij ere,
dat eeuwig is geslacht!
Wij moeten ons bekeren,
ons offer is gebracht.

Evangelie: Johannes 8

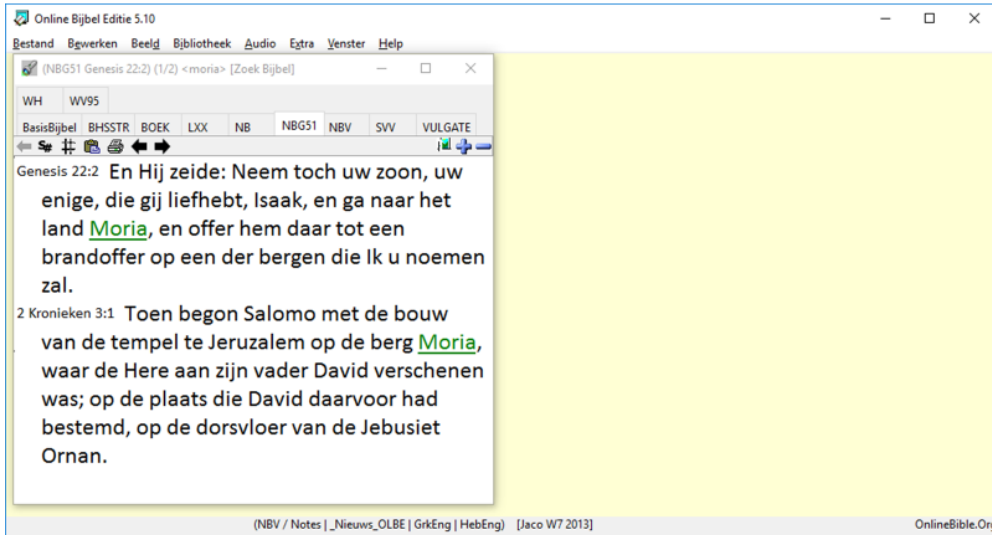
Ze zeiden: 'Wij zijn **zaad van Abraham** en we zijn nooit
iemand's slaaf geweest-hoe kunt u dan zeggen dat wij bevrijd
zullen worden?'
Maar Jezus zei: 'Als u echt **kinderen van Abraham** bent, zou u
moeten doen wat **Abraham** deed.
Maar nee, u wilt mij, iemand die u de **waarheid** heeft gezegd
die hij van God gehoord heeft, doden - zo iets heeft **Abraham**
niet gedaan.
(...)
'Waarachtig, ik verzeker u, 'antwoordde Jezus, 'van voordat
Abraham er was, ben ik er.'

Op de achtergrond: Genesis 22

Abraham en Izaäk

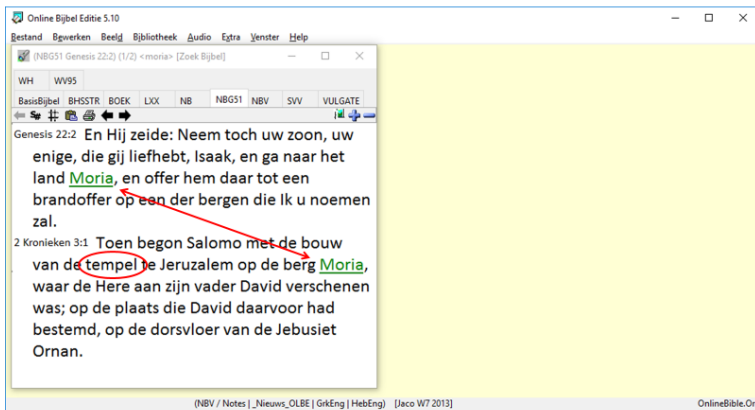
(Dus die zetten we er even bij)

Maar vanuit die spontane associatie... (nog even volhouden) zal voor de bijbelvaste kerkganger van 1500 of 500 jaar geleden vanzelf het volgende kwartje gevallen zijn: Want volgens het verhaal uit het bijbelboek Genesis vond het 'offer' van Izaäk plaats op de berg Moria... de berg waarop... volgens het Bijbelboek Kronieken, later Koning Salomo de tempel bouwde... Met een beetje Bijbelsoftware zoek je het zo op:

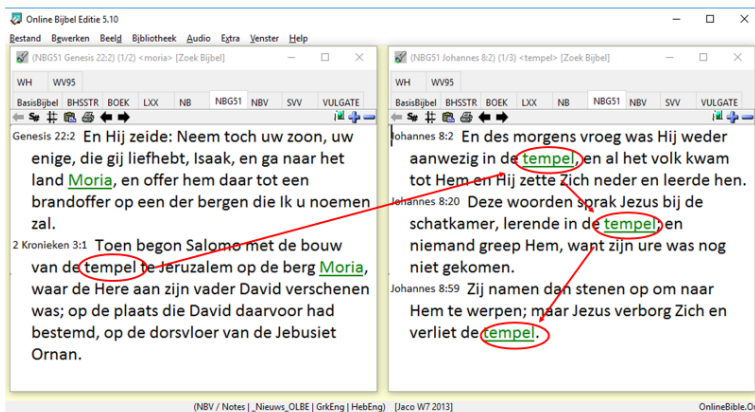

– zoek op Moria... Je vindt twee Bijbelplaatsen...:

Het verhaal van Abraham en Izaäk én het verhaal van de tempelbouw door Salomo.
Zie daar de link tussen het offer van Abraham en de tempel.

En díe tempel – de tempel van Salomo, op de berg Moria, waar Abraham zijn zoon... wilde offeren, maar niet offerde - dat is precies de plek waar de discussie met Jezus die we lazen plaatsvindt. Kijk maar... (we zoeken op 'tempel' in Johannes 8 – Aan het begin gaat Jezus de tempel in – middenin is hij ín de tempel, en in het laatste vers gaat hij de de tempel weer uit):

... Heel dat achtste hoofdstuk uit het Johannesevangelie - heel die discussie van Jezus óver 'kind van Abraham' zijn speelt zich af in de tempel...
die gebouwd is op de berg Moria, waar Abraham zijn *kind* zou gaan offeren – maar dat niet deed...
Waarmee het plaatje compleet is:

Brief: Hebreeën 9, 11 – 15

Hoe staat het voorgeschreven in 't Oude Testament?
Een dier boet met zijn leven.
een dier dat God niet kent.
Maar Hem, het Lam, zij ere,
dat eeuwig is geslacht!
Wij moeten ons bekeren,
ons offer is gebracht.

Evangelie: Johannes 8

Ze zeiden: 'Wij zijn **zaad van Abraham** en we zijn nooit iemands slaaf geweest-hoe kunt u dan zeggen dat wij bevrijd zullen worden?'
Maar Jezus zei: 'Als u echt **kinderen van Abraham** bent, zou u moeten doen wat **Abraham** deed.
Maar nee, u wilt mij, iemand die u de waarheid heeft gezegd die hij van God gehoord heeft, doden - zoiets heeft **Abraham** niet gedaan.
(...)
'Waarachtig, ik verzeker u, 'antwoordde Jezus, 'van voordat **Abraham** er was, ben ik er.'

Op de achtergrond: Genesis 22

Abraham en Izaäk

Gesprek in de tempel die gebouwd is op de berg Moria waar Abraham zijn kind niet offerde

Ook dat snap je dan. Zo rijmen de verhalen op elkaar... .. zien we nu... achteraf... met hulp van de computer en PowerPoint. Maar na dit blokje hightech catechese zien nu ook wij dat het thema voor vandaag iets met 'offer' is...

Nou, dát is nog eens een heerlijk thema om bij bevestigd te worden als predikant! En nog heerlijker om je jubileum bij te vieren. Lekker actueel enzo. De mensen begrijpen gelijk waarom je het 25 jaar hebt gehouden in de kerk. Waarom het hier toch nog vol zit... zondag aan zondag. Natuurlijk, omdat iedereen anno 2017 alles over 'offeren' wil weten. Kom, leg het me nog eens uit. Doe het gelijk bij Jeroen Pauw, morgenavond. Dan weet het hele volk het ook. Dat is echt wat we nodig hebben in deze tijd!

OK, laten we het proberen!

"Offer – dat is nou typisch zo'n gewelddadig thema waarmee elke religie vroeg of laat op de proppen komt...", zo zou Jeroen Pauw misschien wel zeggen. Hij zegt het vaker. Omdat wij dat zeggen. Omdat wij dat denken. Hij zegt dat soort dingen namens ons. Ook namens mij. 'Offeren' is een barbaars ritueel, dat wij moderne verlichte westerlingen sinds de middeleeuwen achter ons hebben gelaten... toch?

Maar dan zou de oude kerk, morgenavond aan tafel bij Pauw, gaan antwoorden: Is dat zo? Is 'offer' iets van vroeger. Is het zo dat jullie moderne mensen het 'offer' achter jullie hebben gelaten? Want 'offer' dat betekent: dat mensen leven ten koste van elkaar. Offer is, dat ik leef op jouw kosten. Dat de één zijn dood de ander zijn brood is.

En is dat niet ergens een diep principiële waarheid van jullie hele economische systeem? Zo zou de oude kerk vragen... aan de tafel bij Jeroen Pauw. Juist jullie moderne economie, die de laatste

decennia alleen maar harder is geworden, steeds meer het recht van de sterkste... wordt daar niet heel veel geofferd?

Ja, zo kan ik het ook, zou Jeroen Pauw antwoorden. Nu maak je het woord 'offeren' gewoon heel abstract. Terwijl het in dat verhaal van Abraham heel concreet nota bene om een *kinderoffer* gaat... En dat doen wij moderne vrije mensen toch echt niet meer...

'Kinderoffer'... zou de oude kerk – Bisschop Gregorius misschien wel, aan tafel bij Pauw - verder gaan... Kinderoffer is... dat je leeft op koste van je kinderen. Dat de generatie van nu de rekening doorstuurt naar de generatie van morgen. En hoe zit dát bij jullie, moderne vrije mensen?

Als de president van het rijkste land van de wereld besluit om toch weer elektriciteit op te gaan wekken door middel van kolenverbranding... als jullie dus werkgelegenheid voor nu zwaarder laten wegen dan een leefbaar klimaat voor jullie kinderen... offeren jullie dan niet op veel grotere schaal je kinderen dan ooit de mensheid vóór jullie heeft gedaan... Ik vraag maar... zegt Gregorius...

Als er 1½ miljoen kinderen in Afrika dreigen te sterven aan de honger... en als dan het grootste probleem in jullie verkiezingsdebatten is hoe jullie kunnen voorkomen dat hún armoede *in de toekomst* ten koste van de westerse rijkdom gaat... - durf je dan met droge ogen te beweren dat jullie in jullie moderne rijke wereld het kinderoffer achter je hebt gelaten?³

En misschien zou Jeroen Pauw nu nog een slim antwoord hebben. Ik val stil na deze confronterende vragen.

Maar de oude kerk vraagt nog even door door:

En waarom doen jullie dat eigenlijk? Jullie zeggen dat jullie vrije mensen zijn. De twee grootste partijen van jullie voorbije verkiezingen hebben nota bene het woord 'vrijheid' in hun naam staan. Waarom 'offeren' jullie dan nog... zo structureel?

En ineens, lieve mensen, zitten we zo maar midden in die discussie van 2000 jaar geleden, daar op het tempelplein in Jeruzalem - op de berg Moria dus. Waar de omstanders van Jezus zich ook beroemden op hun vrijheid. "Wij zijn vrije mensen. Wij zijn kinderen van Abraham. Wij hebben de uittocht achter de rug – niemands slaaf"⁴.

Het is alsof we onszelf horen, daar in het Evangelie. De stem van de Verlichting. De stem van de talkshows, waarin álles kan worden gezegd, geen enkel taboe meer wordt erkend. Wij zijn vrij! Als er een volk ooit vrij is geweest, dan zijn wij dat, Nederlanders van de 21^e eeuw.

Nou - denk dáár nog eens over na – zo vraagt ons vandaag de oude kerk, via de lezingen van zondag Judica.

Zijn jullie werkelijk vrij?

Want vrije mensen doden niet! Vrije mensen... offeren niet. En al zeker niet hun kinderen.

Net zoals Abraham zijn kind uiteindelijk niet offerde....

Abraham zag, op de berg Moria, ineens een andere weg. Leven zónder offer. Leven niet langer ten koste van elkaar. Niet ten koste van zijn kind.

Abraham... zag daar op de berg Moria ineens iets van Pasen.

Dat wordt – even heel kort door de bocht – bedoeld met die wonderlijke zin 'voordat Abraham er was... ben ik er'.

Want waar Abraham zelf zijn zoon al had opgegeven... kreeg hij hem van God terug... a.h.w. opgestaan uit de dood. De Zoon die het offer overwon... Omdat het niet hoeft. Omdat er altijd een andere weg is. Op Gods aarde.

Pasen, zo leert ons zondag Judica... is dat het lukt om niet langer te leven ten koste van elkaar.

Geloof – Paasgeloof – dat is het diepe besef dat wij elkaar gegeven zijn tot *zegen*.

Dat de diepste, laatste werkelijkheid van ons mensenbestaan is, dat we elkaar niet *hebben*... maar dat we er zijn vóór elkaar. We ontvangen elkaar... van God. Zoals Abraham zijn zoon ontving... van God.

³ En als dan tijdens de verkiezingen de uitzichtloosheid van Afrika wordt misbruikt om mensen in West Europa bang te maken omdat door hún armoede ónze rijkdom wordt bedreigd... alsof wij rijken een probleem hebben, en niet de stervende Afrikaan... en als het nota bene de lijsttrekker van de grootste christelijke partij is die deze retoriek bezigt... dan heb je van Christus niets begrepen... beter: niets ontvangen.

⁴ Exodus 14,15v – lezing zondag Judica

Pasen is... dat wij mensen zullen zijn vóór elkaar als godsgeschenk.

In het klein – ik en jij, samen rond een tafel, met al onze beperkingen en al ons leed.

En in het groot... waar het gaat om heel grote beslissingen, van arm en rijk, van opwarming van de aarde, als gevolg van onze verspilling.

En daarom, lieve mensen, lees ik ook in 2017 nog steeds graag uit dit oude boek. Hoe moeilijk ik het ook vind. Elk jaar weer moeilijker. En dat nu al 25 jaar!

Maar één ding weet ik: dit boek stelt ons, moderne mensen, ongekend goede vragen: Ben je werkelijk vrij, moderne mens? Ben je werkelijk zo vrij als je zegt vrij te zijn?

Vragen waarop ik het antwoord niet weet. Waarop de kerk het antwoord niet weet. De weg naar de vrijheid... dat is een groot geheimenis. Dat is Opstanding! Pasen!

Maar wel weet ik dat juist onze moderne samenleving niet zonder de vragen kan, die vanuit de vrijheid en de hoop van Pasen gesteld willen worden.⁵ Op zondag Judica. Toen. Nu... En volgend jaar graag weer.

Amen

⁵ En voor de goede orde: het zijn niet de vragen die tot Pasen leiden – het is Pasen dat tot deze vragen leidt.